

15.10.2021 SMJ & SM

1. Missä olemme?

- Panimme tyytyväisyydellä merkille, että ympäristön nykytilasta on laadittu ohjelman oheen tausta-aineisto. Harmillisesti vesien tilaan ja hoitoon liittyviä seikkoja ei ole kuitenkaan ohjelmatekstissä käsitelty. Toisaalta ohjelmassa laajalti esiin nostettua ilmastonmuutosta ei ole tausta-aineistossa käsitelty juurikaan.
- Edellisen kauden saavutusten esittelyyn tulisi lisätä kokemus maakuntaudistuksen prosessista, johon panostettiin valtavasti ja arvatenkin saatiin uusia eväitä tulevan kehitystyön perustaksi. Tästä maakunnallinen yhteistyö saisi ottaa sulan hattuun, koska paljon saatiin aikaan, vaikka itse lopputulos ei ollutkaan tavoiteltu.

2. Minne haluamme mennä?

- Ohjelmassa esitellyt neljä vaihtoehtoista tulevaisuutta olivat mielestämme hämmentäviä! Miksei mukana ollut yhtään reaaliajasta otettua lähitulevaisuuden skenaariota?

3. Mitkä askeleet otamme:

3.1. Kestävän kasvun TKI

- Sen lisäksi, että verkostoidutaan kansainvälisesti, tulisi valtaosa kehittämisresursseista ja ponnistuksista suunnata alueen toiminnan ekologisen kestävyuden parantamiseen ja yhteistyön tehostamiseen. Kestävät ratkaisut ja innovaatiot syntyvät useimmiten ruohonjuuritasolla yrityksissä, työpaikoilla ja kolmannen sektorin toimijoiden keskuudessa. Oikeata kumppanuutta on tekeminen yhdessä.
- Kestävään kasvuun liittyy vahvasti sosiaalinen ulottuvuus. Se ja kansalaisyhteiskunta puuttuvat ohjelmasta kokonaan sekä resurssina että aktiivisena toimijana.
- Ilmasto- ja hiilikysymykset olisi parempi pilkkoa pienemmiksi haasteiksi ja konkretisoida, jotta niihin voidaan tarttua.
- Pyrkimykset hiilineutraalisuuteen tulisi arvioida myös muiden ympäristövaikutusten kannalta, ei pelkästään hiilen näkökulmasta. Aiheesta tarvitaan paljon maakuntatason taustatietoa sekä siitä viestimistä niin käytännön toimijoille kuin viranomaisille, mukaan lukien lakien säätäjät.
- Muotoiluun liittyvässä kohdassa voisi nostaa esille hämäläisen identiteetin kehittäminen ja vahvistaminen. Se tukisi paikallista yritystoimintaa, alueen matkailua ja markkinointia. Hämmäläisyydestä tulee tehdä laatu- ja trenditietoisten brändi.

3.3. Kestävän kasvun infra

- Paikallisen biotalouden sivuvirtojen hyödyntäminen sekä liikennepolttoaineiden ja muiden energijakeiden tuotannon kehittämiseen tulee panostaa, koska ne ovat väyliä kohti hiilineutraalisuutta ja samalla edistävät työllisyyttä.
- Asumisen ratkaisujen kohdalla uudisrakentamisen rinnalle olisi syytä nostaa olemassa olevan rakennuskannan jatkojalostaminen vastaamaan nykyistä paremmin tulevaisuuden haasteisiin. Tulisi kehittää kustannustehokkaita ja omistajille helposti omaksuttavia toimintamalleja ja tukimuotoja. Siten tänne saataisiin uusia asukkaita ja nykyiset asukkaat saataisiin viihtymään paremmin.

4. Miten valitut askeleet toteutetaan?

- Ohjelmassa todetaan valtaosan kehittämisestä tapahtuvan erilaisissa hankkeissa, vaikka alueella on vähän hanketoimijoita. Ohjelmassa ei esitetä, miten hanketoimijoiden määrää, laatua ja toimintakapasiteettia voitaisiin nostaa. Esim. omarahoituksen saaminen ja kassavarantokysymykset ovat akuutteja ongelmia, jotka monelta toimijalta estävät isojen hankkeiden toteuttamisen tai ainakin hakijana toimimisen.

5. Miten tehdyt askeleet vaikuttavat?

- Ohjelman SOVA-arvioinnissa arvioidaan toimia, joita ei ohjelmassa ole mainittu eikä kirjoitettu auki. Ohjelmassa liikutaan ylätasolla, mutta ympäristö- ja ilmastovaikutuksissa saatetaan puhua esimerkiksi taajamien viheralueista. SOVA-arvio ja varsinainen ohjelmateksti liikkuvat siten aivan eri tasoilla eikä SOVA:ssa esitettyjä johtopäätöksiä voi välttämättä tehdä ohjelmatekstin perusteella.
- Tavoitteiden saavuttamisen kannalta maakuntaohjelmassa ja sen SOVA-arviossa on ongelmana ohjelmakauden lyhyys. Isot muutosprosessit ovat useimmiten hitaita eikä niiden vaikutuksia tulla näkemään ohjelmakaudella. Arvioinnissa ei tuoda esille ohjelmassa esitettyjen toimien eikä niiden vaikutusten toteutumisen aikaskaalaa. Hankkeina toteutettavan kehittämisen perusongelmana ovat lyhyet hankeajat, jolloin on vaikeata arvioida hankkeen vaikuttavuutta. Vaikuttavuusarvion tulisi kattaa 10-20 vuoden aikajänteen.
- Hankkeet eivät ole lähtökohtaisesti ketteriä. Ne perustuvat hankehakemukseen ja muuta ei saa tehdä.

6. Miten seuraamme valintojemme toteutumista?

- Hanketoimijoiden kannalta olisi tärkeää, ettei eri rahoituslähteille luotaisi omia ja toisistaan poikkeavia seurantajärjestelmiä, jotka eivät pysty käyttämään toistensa tietoja. Järjestelmien tulee palvella perustietojen keruuta, mutta hanketoimijoiden ei tule joutua tilanteeseen, jossa eri viranomaistahot kyselevät hankkeiden tietoja omiin tarpeisiinsa.

Lisäkysymys: Yleinen palaute maakuntaohjelmasta ja prosessista

Lausumme kiitoksemme saadessamme esittää kommenttimme ohjelmaluonnokseen. Toivomme, että huomiomme ovat hyödyllisiä ja edistävät maakuntaohjelman valmistumista Kanta-Hämeen toimintaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla edistäväksi asiakirjaksi.

Kestävän kasvun Häme –ohjelmassa on **hyvää**

- monipuolinen asioiden käsittely ja isojen ilmiöiden tunnistaminen
- yhteistyöhalu yritysmaailman ja ulkomaiden kanssa
- maltillinen mitta ja ulkoasu

ja **kehitettävää**

- Tekstin liikkuminen liiaksi ylätasolla ja irti arkimaailmasta (erityisesti ottaen huomioon ohjelman aikajänteen). Tällaisenaan ohjelma jää ylätasoon megatrendien esittelyksi ilman faktoihin perustuvia kytkentöjä maakunnan nykytilaan. On vaikea hahmottaa edes ensimmäistä toimenpideaskelta nykytilasta kohti toivottua tulevaisuutta. Näin ohjelma jää leijaillemaan ilmaan eikä se ohjaa alueen toimijoiden ajattelua ja valintoja, saati osoita tarvittavien muutosten suuruusluokkaa. Ohjelmassa puhutaan askelista ja niiden tekemisestä, mutta askelia ei ole yksilöity eikä konkretisoitu. Tämän takia ohjelmassa liikutaan haaveiden ja unelmien tasolla.

- Tekstistä on vaikeata saada selville, kuka tekee mitä tai edes kenen toivotaan asioita tehtävän. Roolituksen puuttuessa sanat eivät muutu teoiksi, koska niitä ei vastuuteta. Valtaosa toimijoista ei tämän takia löydä omaa tehtävänsä ohjelmasta tai tunnista itseään maakuntaohjelman toimijana. Ohjelmalla ei ole tämän takia ohjausvaikutusta. Kun vastuu on kaikilla, sitä ei ole kellään.
- Ohjelman mukaan maakunnan kehittäminen nojaa täysin yrityksiin ja EU-rahaan. Tämä ei liene tilanne eikä näin ei saisi missään tapauksessa olla, koska EU-rahoituksen hakijoita on Kanta-Hämeessä vähän. Maakunta voi vaikuttaa siihen, millaisia hankkeita rahoitetaan, muttei juurikaan siihen, millaisia hankkeita haetaan. Hanketoimijoiden rajalliset resurssit vaikeuttavat tilannetta. Vähintä, mitä tarvitaan, on maakunnan liiton oma maakunnan kehittämISRaha, josta liitto voi myöntää hankkeiden omarahoitusosuuksia tärkeiksi katsomilleen hankkeille.
- Maakuntaohjelmassa ei käsitellä lainkaan valmisteilla olevaa maakunta/soteuudistusta, vaikka se tulee vaikuttamaan suuresti maakuntaan jo ohjelma-aikana. Hallinnon ulkopuolinen lukija kaipaisi edes muutamia faktoja siitä, miten uudistus näkyy maakunnallisten toimijoiden roolituksessa, resursseissa ja yhteistyössä.
- Niin ikään olisi hyvä eritellä, miten kohdassa 4.1. esitelty aluekehittämisen toimintamalli valtion kanssa ja sen tulevat asiakirjat suhtautuvat toisaalta maakuntaohjelmaan ja toisaalta ELY-keskusten omiin strategioihin. Mitä uutta luodaan?
- Maakuntaohjelman saatekirjeessä todetaan kehittämisresurssien olevan niukkoja. Olemme kuitenkin ymmärtäneet, että tulevan ohjelmakauden aluekehitysrahoitus on EU-rahoituksen osalta pikemminkin ennätysellisen suuri.
- Se, mistä on puutetta, on suuria ja vaikuttavia hankkeita toteuttamaan pystyvät hanketoimijat. Se on yleisesti hanketoiminnan rakenteellinen ongelma, joka korostuu Hämeessä, koska täällä ei ole tiedeyliopistoa ja tutkimuslaitoksiakin vain muutama. Alueelta kerättävän omarahoituksen löytäminen on vakava haaste.
- Ohjelmassa ei ole tunnistettu sitä tosiasiaa, että suuri osa tulevasta kehityksestä ei ole maakunnan toimijoiden päätettävissä eikä heidän käsissään. Ohjelmaa vahvistaisi, jos edes pääpiirteittäin analysoitaisiin, mistä asioista täällä voidaan päättää ja mistä ei.
- Muutamat ohjelmassa vain englannin kielellä esitetyt termit (off grid, downgrading, second hand jne.) olisi tyylikkäämpää kääntää suomeksi.